

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ МЕДІАХАБ БДПУ**

**До 90-річчя Бердянського державного
педагогічного університету**

**МЕДІАКАРТИНА СВІТУ:
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІД
ВПЛИВОМ МЕДІА**

**V міжвузівська наукова
конференція**

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

11 травня 2023 р.

**НАУКОВА
V КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«МЕДІАКАРТИНА СВІТУ:
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
ПІД ВПЛИВОМ МЕДІА»**

Бердянськ – Запоріжжя, 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ МЕДІАХАБ БДПУ

До 90-річчя Бердянського державного педагогічного університету

**МЕДІАКАРТИНА СВІТУ:
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
ПІД ВПЛИВОМ МЕДІА**

V міжвузівська наукова конференція

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ ДОПОВІДЕЙ

11 травня 2023 р.

Бердянськ–Запоріжжя, 2023

Друкується за рішенням вченої ради факультету філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету.

Протокол № 9 від 30 травня 2023 року

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Богданов Ігор Тимофійович – д.пед.н., проф., ректор БДПУ;

Сичікова Яна Олександрівна – д.техн.н., проф., проректор з наукової роботи БДПУ; Глазкова Ірина Яківна – д.пед.н., проф., декан факультету філології та соціальних комунікацій БДПУ; Погребна Вікторія Леонідівна – д.філол.н., проф., зав. кафедри ХХХ Національного університету «Запорізька політехніка»; Мельнікова Юлія Олександрівна – к.філол.н., доц., зав. кафедри соціальних комунікацій БДПУ, Костромицький Роман Іванович – к.філол.н., доц. кафедри соціальних комунікацій БДПУ, Шульженко Анжеліка Сергіївна – к.філол.н., доц. кафедри соціальних комунікацій БДПУ, Рула Наталя Володимирівна – к.філол.н., ст. викл. кафедри соціальних комунікацій БДПУ, Кушнеренко Владислав Сергійович – провідний фахівець із зв'язків з громадськістю та пресою БДПУ.

М 42 Збірник тез наукових доповідей учасників V міжвузівської наукової конференції «Медіакартини світу: формування особистості під впливом медіа» 11 травня 2023 року. Бердянськ–Запоріжжя : БДПУ, 2023. 112 с.

У збірнику вміщено тези наукових доповідей учасників V міжвузівської наукової конференції «Медіакартини світу: формування особистості під впливом медіа» 11 травня 2023 року. У публікаціях розглядаються актуальні проблеми сучасного медіапростору.

© Бердянський державний педагогічний університет, 2023

© Кушнеренко В., 2023
(обкладинка)

науковці та професіонали з однаковою переконаністю висловлюються про необхідність впровадження стратегічного підходу до антикризової комунікації, що передбачає попередню розробку та прийняття антикризової комунікативної стратегії та системи антикризового реагування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахметьєва А. Особливості комунікативних функцій паблік рилейшнз в діяльності прес-служб установ освіти : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. наук із соц. ком. : 27.00.06. Київ, 2009. 20 с.
2. Василенко В. Формування іміджу ЗВО шляхом використання соціокомунікаційних технологій. *Імідж і репутація: теорія і практика* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 20–21 березня 2019 року Київ, 2019. С. 188–193.
3. Практичний посібник для працівників комунікаційних структур в органах влади / упорядник Зоя Казанжи. К., 2016. URL: <https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/posibnyk.pdf>
4. Руденко А. Використання антикризових комунікацій органами державної влади у виборчий період: виклики та реагування. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-01/111Rudenko_Analitichna-zapiska_listopad_-2018_red2-02322.pdf

Катерина ПЕТРОВСЬКА,
канд. пед. наук, доцентка
Бердянський державний
педагогічний університет

МІЖНАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ У ПІДЛІТКІВ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В КІБЕР-ПРОСТОРИ

Формування у підлітків безпечної поведінки в кібер-просторі є актуальним напрямом практичної діяльності у міжнародному та вітчизняному співтоваристві. У нормативній базі України (Закони України «Про освіту» та «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», Національна Доктрина розвитку освіти в Україні, Концепція виховання дітей і молоді в національній системі освіти, Національна програма «Діти України») формування безпечної

поведінки підростаючого покоління визначено як провідні завдання розвитку держави.

У 2002 р. Україна підтримала підсумковий документ «Світ, сприятливий для дітей» спеціальної сесії в інтересах дітей Генеральної Асамблеї ООН, який визначає план дій відносно створення безпечного світу для дітей. У 2008 році Україна приєдналася до святкування Міжнародного дня безпечного Інтернету, метою якого є об'єднання зусиль державних, приватних та суспільних організацій у підвищенні обізнаності суспільства з питань безпечного використання Інтернет-технологій.

У більшості законодавчих документів наголошується на необхідності формування правових та організаційних передумов розвитку інформатизації, створення вільного доступу до інформаційного середовища, користування та обміну інформацією, захисту суспільства від кіберзлочинності та розповсюдження продукції, що негативно впливає на підлітків, поширення інформації в підлітковому середовищі щодо правил безпечного користування ресурсами Інтернет-мережі. Проте кожен закон має свої специфічні відмінності та особливості, які вказують на різноманітні аспекти формування у підлітків безпечної поведінки в Інтернет-мережі.

Так, наприклад, Конвенція про кіберзлочинність визначає систему зупинення дій, спрямованих проти порушення конфіденційності в Інтернет-мережі та зловживання Інтернет-мережею, шляхом встановлення кримінальної відповідальності за протиправну поведінку в Інтернет-мережі, надання повноважень, достатніх для ефективної боротьби з кримінальними правопорушеннями в Інтернет-мережі. Конвенція складається з преамбули та трьох розділів.

З метою розвитку Інтернет-мережі, забезпечення широкого доступу громадян до цієї мережі, ефективного використання її можливостей для розвитку вітчизняної науки, освіти, культури був виданий Указ «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні», який визначає створення умов для користування Інтернет-мережею, розповсюдження виключно об'єктивної інформації, гарантування інформаційної безпеки та забезпечення конституційних прав під час діяльності в Інтернет-мережі [4].

Згідно нормативно-правової бази міжнародні та вітчизняні організації та асоціації накопичили певний досвід регламентації діяльності користувачів Інтернет-мережі та формування у них безпечної поведінки в Інтернет-мережі.

Так, серед міжнародних та зарубіжних асоціацій, фондів та програм лідерами у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі є Міжнародна асоціація Інтернет-провайдерів «гарячих ліній» INHOPE, Фонд «Нічий діти», Програма Європейської комісії «Безпечний Інтернет», організації «Центр безпечного Інтернету» та «Ліга безпечного Інтернету».

З метою аналізу досвіду підготовки фахівців до формування у підлітків безпечної поведінки в Інтернет-мережі нами було проаналізовано досвід діяльності Фонду «Нічий діти» у Польщі. Діяльність Фонду спрямована на визначення заходів щодо формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі. За ініціативою Фонду були проведені дослідження щодо безпеки дітей в Інтернет-мережі, які слугували впровадженню загальнонаціональної інформаційної кампанії «Дитина в Мережі». Відповідно до мети, інформаційна кампанія передбачає проведення навчальних курсів для фахівців з питань попередження сексуальної експлуатації дітей в Інтернет-мережі.

Вивчення досвіду діяльності міжнародних та зарубіжних програм та асоціацій (Міжнародна асоціація Інтернет-провайдерів «гарячих ліній» INHOPE, Програма Європейської комісії «Безпечний Інтернет», Фонд «Нічий діти», Ліга безпечного Інтернету) дає можливість визначити основні напрями діяльності у формуванні безпечної поведінки підлітків в кібер-просторі, які впроваджуються на різних рівнях формування безпечної поведінки користувачів Інтернет-мережі:

- створення політики на міжнародному рівні з безпечної діяльності в Інтернет-мережі;
- дослідження проблеми безпеки дітей в Інтернет-мережі;
- вивчення ризиків Інтернет-мережі, на які наражаються підлітки під час діяльності у віртуальному просторі;
- розроблення та доповнення законодавчих документів, які спрямовані на регулювання процесів надходження інформації до Інтернет-мережі та її безпечне використання;
- координація роботи «гарячих ліній» та пропаганда надсилання анонімних повідомлень щодо незаконного контенту в Інтернет-мережі;
- боротьба з незаконним контентом та спамом, а також видалення такого контенту з Інтернет-мережі;
- підготовка фахівців до формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі;
- інформування користувачів Інтернет-мережі про загрози та ризики віртуального простору;

– надання допомоги у випадках потрапляння у ризики Інтернет-мережі.

Однак, аналіз змісту діяльності міжнародних та зарубіжних асоціацій, фондів та програм дозволяє стверджувати, що на сьогоднішній день відсутні чіткі рекомендації для фахівців та батьків щодо формування у підлітків безпечної поведінки в кібер-просторі, запропоновані заходи впроваджуються у переважній більшості не в реальному житті, а за допомогою Інтернет-мережі та не мають систематичного, комплексного характеру, що не дозволяє на належному рівні сформуванню у підлітків безпечну поведінку в кібер-просторі.

Проблемою формування безпечної поведінки українських підлітків в Інтернет-мережі займаються такі організації: Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда Україна» через електронну гарячу лінію з протидії дитячій порнографії; Міжнародна громадська організація «Школа рівних можливостей»; компанія «Майкрософт Україна» через проекти «Скарга.ua», «Онляндія – безпека дітей в Інтернеті» та Коаліцію за безпеку дітей в Інтернеті; компанія «Київстар» з програмою «Безпека дітей в Інтернеті». Здійснимо аналіз досвіду діяльності вказаних вітчизняних організацій з метою визначення запропонованих ними форм роботи щодо формування у підлітків безпечної поведінки в кібер-просторі.

До формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі в 2008 році долучилася компанія «Майкрософт Україна», яка заснувала в рамках програми «Партнерство в навчанні» Коаліцію за безпеку дітей в Інтернеті та проект «Безпека дітей в Інтернеті». Членами Коаліції є Міжнародний дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ), Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України, міжнародні та українські бізнес-компанії, неурядові організації. Провідним завданням Коаліції є навчання дітей, учителів і батьків правилам безпечного користування Інтернетом, а також створення відповідного законодавчого й нормативного середовища.

Серед запропонованих заходів Коаліції можна визначити: поширення інформації щодо правил безпечного користування Інтернет-мережею серед дорослих та дітей, вивчення проблеми онлайн-безпеки у шкільній програмі для дітей віком від 7 до 14 років, а також у програмі навчання та підвищення кваліфікації вчителів, вивчення та використання міжнародного досвіду у боротьбі з кіберзлочинністю, визначення поняття «дитяча порнографія» у законодавстві України та передбачення законодавством покарання за виробництво чи володіння матеріалами, що характеризуються як дитяча порнографія, вдосконалення ресурсної бази підрозділів Міністерства внутрішніх справ

України щодо виявлення, розслідування та запобігання кіберзлочинів, затвердження на законодавчому рівні процедури блокування Інтернет-ресурсів, що містять дитячу порнографію, створення Зони довіри в українському сегменті Інтернету [3].

Першим кроком Коаліції стало започаткування у квітні 2008 року програми «Онляндія – безпека дітей в Інтернеті» та її офіційного веб-сайту. На сайті представлені матеріали для дітей, їхніх батьків та вчителів: інтерактивні ігрові сценарії, короткі тести, готові плани уроків, завдяки яким підлітки та дорослі зможуть засвоїти основи безпечної роботи в Інтернеті. Також сайт пропонує зрозумілу та перевірену на практиці інформацію про Інтернет-безпеку, після ознайомлення з якою навіть користувачі-початківці зможуть ефективно використовувати ресурси мережі та захистити себе від небажаного контенту.

Коаліцією також було ініційовано та проведено круглий стіл з представниками державних органів влади, неурядових організацій та громадських діячів. Результатами проведеного круглого столу стали: прийняття резолюції, яка відображає ряд рекомендованих змін у законодавстві України, що дозволять попереджати розповсюдження сексуального туризму, виробництво та розповсюдження порнографії за допомогою Інтернет-мережі, проведення тренінгів-семінарів для працівників Міністерства внутрішніх справ України, спрямованих на пошук шляхів ліквідації кібер-злочинності. У 2009 році проведено соціальну кампанію «Місяць безпечного Інтернету», яка включала поширення соціальної реклами з даної проблеми, проведення інформаційно-розважального марафону у великих містах України, розроблення он-лайн-петиції «Так! Безпечному Інтернету для дітей в Україні» та запуск безпечної електронної пошти для дітей [2].

Значний досвід в інформуванні підлітків з питань відповідального використання Інтернет-мережі має Міжнародна громадська організація «Школа Рівних Можливостей», яка здійснює свою діяльність у даному напрямку за підтримки Міжнародної організації ЕКПАТ в країнах СНД з 2008 року [3].

У 2009-2010 рр. в рамках проекту «Подальші дії в Україні за результатами регіонального огляду щодо зображень сексуального насильства над дітьми через використання інформаційних та комунікаційних технологій» за підтримки Міжнародної організації ЕКПАТ, в рамках Всеукраїнської мережі з протидії комерційної сексуальної експлуатації дітей та у співпраці з Міжнародним жіночим правозахисним центром «Ла Страда Україна» проводилися заходи (тренінги, дебати, квести, театралізовані постановки, круглі столи) з проблеми безпеки дітей в Інтернет-мережі.

В рамках святкування Всесвітнього дня безпеки дітей в Інтернеті у 2011 р. був проведений квест для школярів «Інтернет – твоє життя?»

Зроби його безпечним!». Метою квесту було отримання звання найкращих знавців Інтернет-мережі та презентація Гендерного інтерактивного театру «Агенти веб-безпеки», що сприяло підвищенню рівня обізнаності школярів-підлітків про ризики Інтернет-мережі [4].

Проведений нами аналіз вітчизняного досвіду реалізації програм свідчить, що на сьогоднішній день вже починають впроваджуватися форми роботи, спрямовані на формування у підлітків безпечної поведінки в Інтернет-мережі, в умовах загальноосвітніх навчальних закладів великих міст. Однак, запропоновані форми роботи є поодинокими та несистематичними, а до їх проведення не залучаються соціальні педагоги та практичні психологи шкіл.

У листі Міністерства освіти і науки України від 02.08.2001 р. № 1/9-272 «Про особливості діяльності практичних психологів (соціальних педагогів) загальноосвітніх навчальних закладів» зазначається, що одним із провідних завдань діяльності соціальних педагогів та практичних психологів загальноосвітніх навчальних шкіл є участь у виховній та профілактичній роботі [1].

Науковець Т. Веретенко зазначає, що соціальний педагог допомагає учням у формуванні навичок вирішення та подолання кризових станів, навчає соціальним навичкам, попереджає та знижує негативний вплив факторів ризику на дітей. Разом з педагогічним колективом навчального закладу соціальний педагог бере участь у педрадах, батьківських зборах та інших нарадах, що стосуються соціально-педагогічного життя навчального закладу. З цією метою на науковому та практичному рівнях здійснюється підготовка педагогів, соціальних педагогів та практичних психологів до формування у підлітків безпечної поведінки у позаурочний час та впроваджуються заходи, спрямовані на інформування підлітків про ризики в Інтернет-мережі.

Таким чином, на основі вивчення змісту діяльності вітчизняних організацій з питань формування у підлітків безпечної поведінки в Інтернет-мережі ми виділили найбільш поширені форми роботи у даному напрямку:

- вивчення та використання міжнародного досвіду щодо формування безпечної поведінки користувачів Інтернет-мережі;
- створення переліку безпечних веб-сайтів для користувачів Інтернет-мережі;
- поширення та навчання правилам безпечного користування Інтернет-мережею;
- популяризація використання програмного забезпечення з метою захисту персональних комп'ютерів від спаму, вірусів та блокування доступу до сайтів з «дорослим контентом»;

- формування у споживачів медіа-продуктів медіакультури та медіаграмотності;
- формування в учнів безпечної поведінки у позанавчальній діяльності.

Проведений аналіз міжнародного та вітчизняного досвіду у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі дає змогу визначити спільне у роботі організацій, асоціацій, фондів та програм: створення політики з безпечної діяльності в Інтернет-мережі на національному рівні, інформування користувачів Інтернет-мережі про особливості діяльності та ризику в Інтернет-мережі, надсилання інформації на «гарячі лінії» про незаконний контент, підготовку спеціалістів до формування безпечної поведінки підлітків в кіберпросторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
2. Іванов В. Ф. Основні теорії масової комунікації і журналістики: Навчальний посібник. К. : Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.
3. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва: моногр. / Д. В. Дубов. К. : НІСД, 2014. 328 с.
4. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні: [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.mediasapiens.kiev.ua/material/konceptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>
5. Петрунько О. В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: монографія. 2-ге вид. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф»», 2011. 480 с.

Дмитро ПЕЧНИКОВ,
здобувач вищої освіти,
Бердянський державний
педагогічний університет
Анжеліка ШУЛЬЖЕНКО,
канд. філол. наук, доцентка,
Бердянський державний
педагогічний університет

РАДІО ЯК ЗАСІБ ПРОПАГАНДИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Незважаючи на те, що радіо з нами вже дуже давно, воно все ще є популярним. Ми слухаємо його в машинах, таксі, магазинах, автобусах, на роботі, а іноді навіть і вдома. З початком повномасштабної російсько-української війни пропаганда не оминула